

Examenopgaven VMBO-GL en TL

2004

tijdvak 1
woensdag 26 mei
9.00 - 11.00 uur

MAATSCHAPPIJLEER CSE 2 GL EN TL

MAATSCHAPPIJLEER VBO-MAVO-D

Dit examen bestaat uit 42 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 59 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten maximaal behaald kunnen worden.

● **Meerkeuzevragen**

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

POLITIEK EN BELEID

cartoon 1

Plaatje 2: Als eerste minister kan ik mij deze grove kreten niet laten welgevallen.

Plaatje 3: Het parlement kan ook wel op een andere manier van zijn misgenoegen blijk geven.

bron: *Excellentie door Carsten Graabaek*

- 1p ● 1 Het parlement kan op verschillende manieren zijn controlerende taak ten opzichte van de regering uitvoeren. In cartoon 1 gebeurt echter iets dat in werkelijkheid niet gauw voorkomt.

Welk middel heeft het parlement **wel** om zijn controlerende taak goed uit te voeren?

- A demonstreren
- B vragen stellen
- C wetten veranderen
- D zelf wetten indienen

tekst 1

Iraaks verzet: plan voor democratie

(Van onze redactie buitenland)

AMSTERDAM - De Iraakse oppositie is het eens geworden over een plan dat Irak binnen enkele jaren moet omvormen van een dictatuur tot een democratie. De auteurs van het 98 pagina's tellende stuk, getiteld 'De Overgang naar Democratie in Irak', bespreken de plannen vandaag met de Amerikaanse veiligheidsadviseur Condoleezza Rice.

bron: *Het Parool van 26 november 2002*

- 2p ○ 2 In maart 2003 is het regime van dictator Saddam Hoessein in Irak gevallen door de overwinning van de Amerikanen. Na de val van Saddam Hoessein wil men dat Irak een parlementaire democratie wordt.
→ Noem twee kenmerken van een parlementaire democratie.

tekst 2

D66 wil eind blokkade enquêtes

D66 wil dat ook een Kamerminderheid een parlementair onderzoek (parlementaire enquête) kan instellen over belangrijke zaken. Nu kan alleen een Kamermeerderheid dit zware politieke middel inzetten.

naar: Algemeen Dagblad van 10 december 2001

- 1p ● 3
- Waarom heeft D66 het voorstel uit tekst 2 gedaan?
- A Om andere politieke partijen beter te kunnen controleren.
 - B Om de controlemogelijkheden van de Tweede Kamer te vergroten.
 - C Om de regering eerder ten val te kunnen brengen.
 - D Om regeringspartijen in de Tweede Kamer meer invloed te geven.

tekst 3

'Mensen belangrijker dan bloembakken'

Den Haag - Voor ons zijn mensen belangrijker dan bloembakken. Met deze opmerking gaven de oppositiepartijen in de Haagse gemeenteraad gisteren hun ergernis weer over het feit dat zij geen invloed hadden op de besteding van extra geld voor de stad. De 10 miljoen euro aan meevallers voor volgend jaar vallen volledig toe aan doelen die de collegepartijen VVD, PvdA en CDA in een besloten onderonsje zondag reeds hadden aangewezen, waaronder het opfleuren van de binnenstad.

naar: Haagsche Courant van 5 november 2000

- 1p ○ 4
- Tekst 3 is een voorbeeld van de geringe invloed van oppositiepartijen op het beleid.
→ Noem een reden waarom oppositiepartijen in gemeenteraad en parlement minder invloed hebben op het beleid dan collegepartijen of regeringspartijen.

Coalitievorming

De fractieleiders van CDA, VVD en LPF praten onder leiding van informateur Donner voor het eerst inhoudelijk over de coalitievorming. Aan het eind van de informatie moet er een regeerakkoord op hoofdlijnen op tafel liggen, waarover in de Tweede Kamer kan worden gedebatteerd. Dat document moet de belangrijkste afspraken tussen de drie partijen bevatten. Hoofdthema's zullen onderwerpen zijn als zorg, onderwijs, veiligheid en integratie. Ook de financiële kant van het nieuwe regeerakkoord komt aan bod.

naar: de Volkskrant van 27 mei 2002

- 1p ● 5 Wat is een voordeel van 'een regeerakkoord op hoofdlijnen'?
- A De kiezers hebben direct invloed op het politieke proces.
 - B De partijen die de oppositie gaan vormen, krijgen meer steun van deskundigen.
 - C Het parlement krijgt meer invloed op het nieuwe beleid.
- 1p ● 6 Door wie is informateur Donner uit tekst 4 aangesteld?
- A de fractievoorzitters van het parlement
 - B de koningin
 - C de Tweede Kamer
 - D het demissionair kabinet
- 1p ● 7 Waaruit zal het regeerakkoord tussen de partijen uit tekst 4 bestaan?
- A uit belangentegenstellingen van die politieke partijen
 - B uit compromissen tussen die politieke partijen
 - C uit de ideeën van de informateur
 - D uit de ideeën van Tweede Kamerleden

Nieuws – 11 juni 2003

Meerderheid in parlement voor referendum over EU-grondwet in zicht

Na de VVD zegt ook de ChristenUnie in de Tweede Kamer onder voorbehoud 'ja' tegen een referendum over de EU-Grondwet. Dit zei fractievoorzitter Rouvoet gisteren in het gezamenlijke Eerste- en Tweede-Kamerdebat.

Eerste referendum in Nederland ooit

Dit referendum zou de eerste nationale volksraadpleging in de Nederlandse geschiedenis zijn. Nederland is het enige Europese land dat nog nooit een nationaal referendum hield. Andere landen houden regelmatig nationale referenda over 'Europa'.

naar: www.referendumplatform.nl

- 2p ○ 8 Over het houden van een referendum in Nederland zijn de meningen verdeeld. Hieronder staat in willekeurige volgorde een aantal argumenten voor en tegen het invoeren van het referendum in Nederland:
- 1 De burgers krijgen meer belangstelling voor het politieke besluitvormingsproces.
 - 2 De positie van de volksvertegenwoordiging wordt aangetast.
 - 3 De politieke besluitvorming duurt langer.
 - 4 De burgers hebben de mogelijkheid om direct invloed uit te oefenen op de besluitvorming.
- Welke twee uitspraken worden als **argumenten tegen** een referendum beschouwd?
Doe het zo:
Vul het juiste nummer in.
Uitspraak ... en uitspraak ... zijn argumenten tegen het houden van een referendum.

VVD: geen tv-debat meer voor Dijkstal

De VVD overweegt lijsttrekker Hans Dijkstal niet meer mee te laten doen aan televisiedebatten met veel deelnemers. Dat zegt VVD-voorzitter Bas Eenhoorn in reactie op het slechte optreden van zijn lijsttrekker afgelopen donderdag, toen hij met vijf collega's in debat ging. "Hans houdt van het inhoudelijk debat. Hij komt in dergelijke chaotische bijeenkomsten niet tot zijn recht. We overwegen hem niet meer in dit soort situaties te brengen, want hij komt beter tot zijn recht in discussies met minder mensen," meent de VVD-voorzitter.

naar: *de Volkskrant van 23 maart 2002*

- 1p ● 9 Welke taak van politieke partijen vervult Dijkstal in tekst 6?
- A Het aanwijzen van mensen voor politieke functies.
 - B Het onder de aandacht brengen van de ideeën van een politieke partij.
 - C Het vertegenwoordigen van belangen van maatschappelijke organisaties.

tekst 7

Organisaties woedend over huurvoorstel

Huurdersorganisaties uit Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag zijn woedend over de voorstellen van de commissie-Vermeulen voor veranderingen in het huurbeleid tot 2005. Volgens de organisaties zullen die leiden tot een huurexplosie.

bron: de Volkskrant van 12 september 2001

- 2p ○ 10 De huurdersorganisaties zijn het niet eens met de voorstellen van een door de overheid geïnstalleerde commissie. Maatschappelijke groepen kunnen op verschillende manieren de politieke besluitvorming beïnvloeden.
→ Noem twee manieren waarop de huurdersorganisaties uit tekst 7 de politieke besluitvorming kunnen beïnvloeden.

tekst 8

Duivesteijn: links moet blok vormen

De progressieve partijen in de Tweede Kamer moeten een akkoord sluiten als tegenhanger van het regeerakkoord van centrumrechts. Ze moeten zelfs gezamenlijke woordvoerders op belangrijke terreinen aanwijzen. Die oproep doet vice-fractievoorzitter Adri Duivesteijn vandaag in een interview in de Volkskrant. De oppositie zou daarmee een alternatief kunnen laten zien voor het beleid van een nieuw kabinet dat naar zijn idee een proces van maatschappelijke verharding zal inzetten. "Als we nu geen vuist maken, laten we Nederland over aan de conservatieven," aldus Duivesteijn.

naar: de Volkskrant van 27 mei 2002

- 2p ○ 11 → Welke drie partijen in de Tweede Kamer horen in het linkse (sociaal-democratische) blok?
Kies uit de volgende partijen: CDA, ChristenUnie, GroenLinks, LPF, PvdA, SGP, SP en VVD.
Doe het zo:
Drie linkse of progressieve partijen zijn: ...

tekst 9

Demonstranten van GroenFront! blokkeren snelweg

Demonstranten van GroenFront! hebben vrijdagavond de snelweg A28 geblokkeerd tussen de Waterlinieweg en knooppunt Rijsweerd bij Utrecht. De demonstranten stonden met ongeveer honderd man op de snelweg. De demonstratie van GroenFront! begon gistermiddag om twee uur in het centrum van de stad als protest tegen de EU-top die vrijdag in het Spaanse Sevilla begon. Daarna vertrok de groep naar het noordoosten van de stad. Volgens GroenFront! zijn enkele actievoerders aangehouden.

naar: Reformatorisch Dagblad van 21 juni 2002

- 1p ● 12 Wat voor soort groep is GroenFront!?
- A een politieke partij
 - B een pressiegroep
 - C een vakbond
 - D een vereniging

tekst 10

Wijffels hekelt milieubeleid eigen partij

“De auto is de 'heilige koe' van onze fractie. De fractie heeft te weinig aandacht voor het milieu en daarmee voor het rentmeesterschap, één van de vier centrale waarden in het eigen beginselprogramma.” Deze kritiek is afkomstig van Harry Wijffels, voorzitter van de Sociaal-Economische Raad. Wijffels richt zijn kritiek vooral op de wensen van de Tweede-Kamerfractie om meer wegen aan te leggen en af te zien van de invoering van de kilometerheffing.

naar: Trouw van 1 juni 2002

- 1p ● 13 Op welke partij heeft Wijffels kritiek?
- A CDA
 - B GroenLinks
 - C PvdA
 - D VVD

'Haider di Rotterdam' poetst imago op

Buitenlandse media brengen het fenomeen 'Fortuyn' in verband met een Europa-wijde 'ruk naar rechts'. Daarbij valt steeds de naam van de Oostenrijkse politicus Jörg Haider. Fortuyn onderhield de internationale pers vandaag over het verschil. "Ik breek in op de bestaande politieke structuur en ik word uitgemaakt voor racist. Maar ik heb niets met De Winter, niets met Haider. Als je een parallel zou willen trekken, dan voel ik het meeste voor de Italiaanse premier Berlusconi."

naar: NRC Handelsblad van 8 april 2002

- 1p ● **14** Fortuyn verzet zich in tekst 11 tegen het beeld dat van hem wordt gemaakt. Tegen welk beeld verzet hij zich?
Hij verzet zich tegen het beeld dat hij als
- A** christen-democraat wordt beschouwd.
 - B** liberaal wordt bestempeld.
 - C** links wordt beschouwd.
 - D** rechts-extremistisch wordt gezien.

Gouwenaren kiezen 10 Gouden stadsregels

Hoe zou u Gouda veiliger, schoner en aangenamer maken? Dat staat te lezen op de voorkant van de folder die de gemeente van Gouda per 18 juni huis-aan-huis in de stad heeft verspreid. In de folder staan 35 stadsregels over normen, waarden en gedrag. Uit deze 35 regels mag elke Gouwenaar 10 regels kiezen die hij of zij het meest belangrijk vindt. De meest gekozen stadsregels worden de 10 Gouden Regels van Gouda.

bron: www.gouda.nl/homeinformatie.html

- 1p ● **15** De gemeente Gouda wil de burgers betrekken bij het opstellen van 10 Gouden stadsregels.
Hoe komen in gemeenten gewoonlijk regels tot stand?
- A** Na discussie met B en W wordt een voorstel in de gemeenteraad aangenomen of verworpen.
 - B** Na een referendum nemen B en W een voorstel van de gemeenteraad aan.
 - C** Na overleg met de commissaris van politie nemen B en W een voorstel aan.
 - D** Na overleg met de minister van Binnenlandse Zaken neemt de gemeente een voorstel aan.

tekst 13

Uitspraken

In juni 2002 liet Nova stukjes uit de preken van vier imams (islamitische geestelijke leiders) horen. Zij riepen tijdens hun preken op alle vijanden van de islam te vernietigen. Tevens gaven zij aan dat vrouwen, indien zij niet gehoorzaamden, geslagen mochten worden, mits dit niet al te hard zou gebeuren. De uitzending met deze uitspraken zorgde voor nogal wat opschudding. Minister Van Boxtel liet weten dat dit soort uitspraken de integratie zeer zou belemmeren. Verschillende burgemeesters spraken met de imams om de bezorgdheid van de Nederlandse overheid over te brengen.

naar: Nova van juni 2002

- 1p ● 16 Welke rol van de media heeft Nova vervuld?
- A Het bieden van amusement.
 - B Het informeren van burgers over het overheidsbeleid.
 - C Het op de politieke agenda plaatsen van onderwerpen.

tekst 14

Beïnvloeding

Als reactie op de Nova-uitzending en de uitspraken van minister Van Boxtel besloot een aantal islamitische organisaties naar de rechter te stappen. Deze organisaties vonden dat de vier imams 'gedemoniseerd' waren (als duivels gepresenteerd werden). Zij eisten een meer objectieve berichtgeving van de media. Zij waren bang dat de Nederlandse bevolking verkeerd beïnvloed zou worden.

naar: NOS-teletekstpagina 105 van 10 juni 2002

- 2p ○ 17 Er is een aantal beïnvloedingstheorieën van de massamedia. Onder andere zijn er de injectienaaldtheorie en de theorie van selectieve perceptie (selectieve waarneming). Elk van deze theorieën kan een verklaring geven voor de angst van de islamitische organisaties voor een verkeerde beïnvloeding van de Nederlandse bevolking.
- Welke verklaring geeft de injectienaaldtheorie voor die angst?
 - Welke verklaring geeft de theorie van de selectieve perceptie voor die angst?

cartoon 2

bron: Trouw van 22 december 2001

- 1p ● 18 Tom Janssen tekent vaak een cartoon voor het dagblad Trouw. In cartoon 2 laat hij zijn visie zien op de jacht van de Amerikanen op terroristenleider Osama Bin Laden. Welke functies vervullen de media met het plaatsen van deze cartoon in een krant?
- A amusementsfunctie en opiniërende functie
 - B amusementsfunctie en reclamefunctie
 - C onderwijsfunctie en opiniërende functie
 - D onderwijsfunctie en reclamefunctie

tekst 15

Berlusconi's macht over de televisie

In een land waar eenderde van de mensen analfabeet is en tweederde geen kranten leest, betekent zeggenschap over de televisie zeggenschap over 'de waarheid'. Een onafhankelijk instituut voor media-onderzoek heeft uitgerekend dat in het eerste half jaar van de regering Berlusconi de drie journaals van de staatstelevisie RAI 333 minuten zendtijd aan Berlusconi hebben gewijd en 132 aan oppositieleider Rutelli. Berlusconi's eigen drie zenders gunden hem 612 minuten en Rutelli slechts 35. Maar Berlusconi vindt dat allemaal nog niet genoeg.

naar: Algemeen Dagblad van 27 februari 2002

- 2p ○ 19 → Waarom is het voor de democratie in Italië **niet** goed als de regering Berlusconi veel meer zendtijd krijgt dan de oppositie? Gebruik in je antwoord de taak van de massamedia in een democratie.

tekst 16

De Winter ontslagen als columnist

Voor Leon de Winter is bij het Algemeen Dagblad het doek gevallen. Na zijn geruchtmakende publicatie over het Nederlandse koningshuis in een Duitse krant en de golf van verontwaardigde reacties die ook in Nederland over hem heen kwam, houdt hij het als columnist verder voor gezien. Een kort en bondig kaderberichtje van de hoofdredactie op de plek in de krant waar normaal de column van De Winter staat, begeleidde afgelopen zaterdag diens afwezigheid: "Leon de Winter is na overleg met de hoofdredactie van het Algemeen Dagblad gestopt met zijn wekelijkse column." In de week daarvoor hadden de abonnees massaal bij de hoofdredactie van het AD het hoofd van De Winter geëist, nadat hij in de Berliner Morgenpost op zeer beledigende manier over prinses Juliana had geschreven.

naar: Algemeen Dagblad van 15 februari 2002

- 1p ○ 20 Leon de Winter schreef kritische columns over het koningshuis. Het Algemeen Dagblad vond dat Leon de Winter te ver ging in zijn kritiek op het koningshuis en heeft hem daarom ontslagen.
→ Waarom heeft de Nederlandse overheid geen mogelijkheid om Leon de Winter een publicatieverbod op te leggen?
Verwijs naar een grondrecht van iedere burger.
- 1p ○ 21 → Een ander woord voor een publicatieverbod is ...
Vul het ontbrekende woord in.

Journalisten zoeken steun bij de overheid

De Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) stuurt binnen twee weken een brief aan de Tweede Kamer met het verzoek om overheidssteun aan de dagbladen. Uitgever Wegener maakte woensdag bekend dat de nettowinst in 2001 daalde van 43,5 naar 3,2 miljoen euro. NVJ-secretaris H. Verploeg vindt niet dat uitgeverijen moeten blijven snijden in hun personeelsbestand en moeten blijven fuseren. "Dat gaat ten koste van de dagbladcultuur. Dagbladen zijn essentieel voor de objectieve beeldvorming van de burger", zegt hij.

naar: Apeldoornse Courant van 13 maart 2002

- 1p ● **22** Kunnen de dagbladen steun van de overheid krijgen?
- A** Ja, de kranten krijgen evenveel geld van de overheid als de publieke omroepen.
 - B** Ja, er is tijdelijke financiële overheidssteun voor kranten mogelijk om een moeilijke periode te overbruggen.
 - C** Nee, de kranten worden uitgegeven door bedrijven, die voor winst moeten zorgen.
 - D** Nee, de lezers bepalen of ze een krant blijven lezen en of een krant daardoor blijft bestaan.
- 1p ● **23** Marie-José, een moeder van 44 jaar, surft op het internet en komt op vrouwonline.nl. Zij kijkt naar wat recepten en ziet dat ze via deze site ook naar de weekbladen Libelle en Margriet kan gaan. Haar dochter Nicole van 15 vraagt of zij achter de computer mag. Zij ziet de pagina waar haar moeder op gekeken heeft en gaat gelijk naar haar favoriete pagina: meiden.pagina.nl. Even kijken wat ze in de Fancy kan lezen. Waarin verschilt de informatie van de site vrouwonline.nl en de informatie van de site meiden.pagina.nl?
- De informatie van deze sites richt zich op verschillen in
- A** doelgroepen.
 - B** levensbeschouwing.
 - C** sociale klassen.
- 1p ● **24** De technologische ontwikkelingen hebben grote gevolgen voor de massamedia. Welke bewering is juist?
- Door de technologische ontwikkelingen wordt
- A** de concurrentie tussen de publieke zenders groter.
 - B** het opzoeken van informatie steeds moeilijker.
 - C** het programma-aanbod op de televisie steeds minder gevarieerd.
 - D** steeds meer informatie beschikbaar gesteld via internetsites.

tekst 18

**Drie miljoen Nederlanders keken naar de finale van het Wereld
Kampioenschap Voetbal**

naar: de Volkskrant van 2 juli 2002

- 2p ○ **25** Het WK-voetbal is uitgezonden op de publieke zender Nederland 2 door de NOS. In de Mediawet staat een aantal taken omschreven die aan de NOS zijn opgedragen.
- 1 Het coördineren van de programma's van verschillende omroepen.
 - 2 Het maken van programma's die hoge kijkcijfers scoren.
 - 3 Het uitzenden van programma's voor etnische- en culturele groeperingen.
 - 4 Het uitzenden van programma's zoals de verslaggeving over Koninginnedag.
- Welke twee taken zijn van de NOS?
Schrijf de juiste twee nummers op.

tekst 19

tekst 20

We zijn bestolen!

De scheidsrechter heeft er persoonlijk voor gezorgd dat Spanje niet doorgaat op het WK-voetbal. Twee glaszuivere doelpunten werden afgekeurd. Het is een schande dat dit kon gebeuren. Nu moesten strafschoppen de beslissing brengen en Zuid-Korea was daarin de gelukkigste. Het toernooi is compleet verpest door waardeloze scheids- en grensrechters!

Fantastische overwinning voor ons team!

Ons nationale elftal heeft onze verwachtingen totaal overtroffen. Na een zeer verdiende overwinning op Spanje, rukken we nu op naar de halve finale. Na een geweldige wedstrijd kon het niet anders zijn dat Korea de strafschoppen beter zou nemen dan de Spanjaarden. Gedurende de gehele wedstrijd was Korea de betere ploeg geweest. Coach Hiddink heeft een ongelofelijke prestatie mogelijk gemaakt!

naar: een vertaald artikel uit Marca van 23 juni 2002

naar: een vertaald artikel uit Seoul Daily van 23 juni 2002

- 1p ● **26** Zoals je kunt lezen gaan de teksten 19 en 20 over dezelfde wedstrijd, maar de inhoud is verschillend.
- Welke conclusie kun je trekken naar aanleiding van de teksten 19 en 20?
- A Alleen tekst 19 is een objectieve tekst.
 - B Beide teksten verschillen omdat de journalisten rekening hielden met de actualiteit.
 - C Beide teksten zijn geschreven vanuit een verschillend referentiekader.
 - D Tekst 20 geeft een beter beeld van de werkelijkheid dan tekst 19.

tekst 21

Het Parool moet stoppen

PCM - Uitgeverij stopt met het uitgeven van Het Parool. Wel krijgt de leiding nog twee maanden de tijd om met een overlevingsplan te komen.

naar: *Trouw van 18 september 2002*

- 1p ● **27** Niet alle betrokkenen bij Het Parool, zijn het eens met de beslissing van PCM-Uitgeverij. Als de krant niet meer mag uitkomen dan kost dat veel werkgelegenheid, maar het gaat ook ten koste van
Wat moet er op de puntjes ingevuld worden?
A de identiteit van de krant
B de pluriformiteit van de media
C de subjectiviteit van de berichtgeving
- 1p ● **28** In 1995 heeft de Perscombinatie (de Volkskrant, Trouw en Het Parool) de Dagbladunie (NRC Handelsblad, Algemeen Dagblad) overgenomen.
Hoe noemen we deze overname?
A marktgerichtheid
B persconcentratie
C verschraling

tekst 22

Liefde voor tv

“En daar gaat het om, emoties laten zien in een programma. Emotie is scoren, ook bij mij. En als je werkt bij een commerciële televisiezender als RTL 4 moet je scoren. Vooral de kijkcijfers tellen. Laten we eerlijk zijn: Ik doe programma's als: 'Ja, ik wil een miljonair' niet om hoogstaande televisie te maken. Helemaal niet zelfs. Het moest een spraakmakende show worden, waar iedereen naar zou kijken en het over zou hebben. Dat was de opzet.”

bron: *Margriet, 11 januari 2002, interview met Carlo Boszhard*

- 1p ● **29** Waarom zijn hoge kijkcijfers voor het programma in tekst 22 belangrijk?
Omdat
A de maker van dit programma, Carlo Boszhard, dan nog populairder wordt.
B RTL 4 dan veel reclame-inkomsten ontvangt.
C veel mensen dan iets hebben om over te praten.
D veel mensen zich dan opgeven voor deze show.

tabel 1

Landelijke dagbladen in Nederland

	totaal		abonnementen				losse verkoop			
	1999	2000	1999	%	2000	%	1999	%	2000	%
De Telegraaf	782.810	781.550	623.750	79,7	627.250	80,3	159.060	20,3	154.300	19,7
Algemeen Dagblad	363.322	353.378	300.205	82,6	292.724	82,7	63.117	17,4	61.104	17,3
De Volkskrant	349.626	343.064	296.322	84,8	294.339	85,8	53.304	15,2	48.725	14,2
NRC Handelsblad	268.131	266.429	252.105	94,0	250.272	93,9	16.026	6,0	16.157	6,1
Trouw	114.366	125.352	104.720	91,6	114.220	91,1	9.646	8,4	11.132	8,9
Reformatorisch Dagblad	58.197	58.023	58.011	99,7	57.830	99,7	186	0,3	193	0,3
Nederlands Dagblad	32.194	32.006	32.626	99,1	31.595	98,7	288	0,9	411	1,3
totaal	1.969.366	1.959.802	1.667.739	84,7	1.667.780	85,1	301.627	15,3	292.022	14,9

bron: *De journalist van 26 januari 2001*

Zie tabel 1.

2p ○ 30

Hieronder staan twee conclusies over tabel 1.

conclusie 1: De oplage van de populaire massakranten is in 2000 groter dan de oplage van kwaliteitskranten.

conclusie 2: Dagbladen met een protestants-christelijke identiteit worden vooral los verkocht.

→ Geef per conclusie aan of deze juist of onjuist is en leg uit waarom.

Doe het zo:

Conclusie 1 is ... omdat ...

Conclusie 2 is ... omdat ...

tekst 23

In 1930 kwam in Nederland de Winkelsluitingswet tot stand. Deze wet ging uit van zondagsluiting maar was met name gericht tegen extreme openstellingsuren in de late avond. Leveranciers van verse waar als brood, melk, vis en fruit mochten op zondag open zijn. Door samenwerking van christelijke politieke partijen met de Partij van de Arbeid kwam er direct na de oorlog een strakkere Winkelsluitingswet (1951) met een verbod op openstelling op zondag. Er was geen eensgezindheid over hoe de zondag besteed moest worden. De protestants-christelijke gemeenschap vond kerkbezoek belangrijk en de rest van de zondag moest op een stemmige en ingehouden manier besteed worden. De katholieke zuil onderstreepte het belang van het zondagse gezins- en familieleven. De rode familie riep de aanhang op om van de vrije natuur te genieten. Als tegenhanger van de radiokerkdiensten van de confessionele zuilen luidde de VARA-radio de zondagmorgen jarenlang in met het populaire *Weer of geen weer*, een recreatief-toeristisch programma. Begin jaren negentig werd de Winkelsluitingstijdenwet getoetst aan het dereguleringsbeleid (streven naar minder wettelijke regels) van het kabinet-Kok I (PvdA, VVD, D66). Experimenten met opening op zondag werden toegestaan.

naar: Naar andere tijden? Tijdsbesteding en tijdsordening in Nederland, 1975-1995; rapport van Sociaal Cultureel Planbureau, Den Haag, december 1999

- 2p ○ **31** Beleidsvorming is een doorgaand proces, waarin een aangenomen wet geen definitief eindpunt vormt.
→ Licht deze zin toe aan de hand van tekst 23.
- 2p ○ **32** Je kunt op verschillende manieren naar een vraagstuk kijken. Aan het vraagstuk 'werken op zondag' zijn politiek-juridische, sociaal-economische en sociaal-culturele aspecten verbonden.
→ Geef uit tekst 23 een voorbeeld van een politiek-juridisch aspect van het vraagstuk 'werken op zondag' en een voorbeeld van een sociaal-cultureel aspect van dit vraagstuk.
Doe het zo:
Een voorbeeld van een politiek-juridisch aspect is ...
Een voorbeeld van een sociaal-cultureel aspect is ...
- 1p ● **33** Welke omroepen zonden kerkdiensten uit op de radio?
A AVRO en VPRO
B KRO en TROS
C NCRV en AVRO
D NCRV en KRO
- 1p ○ **34** → Van welke zuil maakte de VARA deel uit?
Zie de regels 10 tot en met 14 in tekst 23.

tekst 24

Uit een inventarisatie onder de leden van FNV Bondgenoten en het CNV blijkt dat de helft van de werknemers tegen hun zin op zondag werkt. Zelfs al gebeurt het op basis van vrijwilligheid, dan durven ze vaak niet te weigeren, omdat ze zich onder druk voelen gezet door de werkgever of collega's. Ook zijn

5 er veel mensen die volgens de huidige regeling op zondag moeten werken, maar daar bezwaar tegen hebben, meestal om religieuze redenen.

bron: *www.planet.nl* van 22 oktober 2002

tekst 25

Om individuele werknemers die niet op zondag willen werken, te steunen, hebben de Tweede-Kamerleden Bussemaker van de PvdA en Van Dijke van de ChristenUnie in 2001 een initiatiefwetsvoorstel ingediend. Dit voorstel moet een werknemer die volgens de overlegregeling op zondag móet werken de ruimte

5 bieden om op persoonlijke gronden te weigeren. De initiatiefnemers menen dat de huidige wet te onduidelijk is en te veel vrijheid geeft aan werkgevers. Behalve in de bijzondere cao's zou zondagsarbeid dan alleen nog plaatsvinden op basis van vrijwilligheid. De Tweede Kamer heeft het initiatief-wetsvoorstel al aangenomen, maar in de Eerste Kamer stuitte het op problemen.

bron: *www.planet.nl* van 22 oktober 2002

tekst 26

Initiatiefvoorstel Bussemaker / Van Dijke inzake de verruiming van zeggenschap van werknemers over arbeidstijden

Dit initiatiefvoorstel vergroot de zeggenschap van de individuele werknemers over hun arbeidstijd. Tevens bepaalt het dat een werknemer slechts arbeid op zondag hoeft te verrichten indien hij daarmee instemt. Hiertoe worden de Arbeidstijdenwet (Stb. 1995, 598) en het Burgerlijk Wetboek gewijzigd.

5 Het voorstel is op 11 september 2001 aangenomen door de Tweede Kamer. De fracties van D66 en VVD stemden tegen. De Eerste Kamer heeft het voorstel op 3 december 2002 bij zitten en opstaan aangenomen. VVD en D66 stemden tegen.

bron: *www.eerstekamer.nl*

Werknemers mogen werk op zondag weigeren

DEN HAAG - Het kabinet bekrachtigde vrijdag een initiatiefwet van de Tweede-Kamerleden Bussemaker (PvdA) en Van Dijke (ChristenUnie).

(...) De nieuwe wet gaat over circa twee maanden in. De regeling leidt tot negatieve reacties van werkgevers. Die vrezen misbruik, rechtszaken en meer administratie. "Dit is een uitbreiding van de Arbeidstijdenwet, terwijl de overheid juist deregulering zou nastreven. Waar zijn we nu mee bezig?", aldus H. van Haastert, secretaris van de organisatie voor middelgrote en kleine bedrijven MKB-Nederland. Ze hoopt dat een nieuwe Arbeidstijdenwet de extra regels zal wegpoetsen. Werknemersorganisaties zijn juist positief. Voorzitter D. Terpstra van de vakcentrale CNV vindt dat werknemers ten principale het recht moeten hebben om zondagwerk te weigeren. "De wet komt er niet voor niks. In praktijk worden sommige werknemers geforceerd om op zondag te werken." Het verbaast Terpstra niets dat werkgevers bezwaren hebben: "Die willen geen beperking van hun flexibiliteit. En meer rechtszaken? Ach, dat heb je altijd met een nieuwe wet."

bron: www.telegraaf.nl van 7 maart 2003

Zie teksten 24 tot en met 27.

- 1p 35 → Welke politieke stroming is tegen het voorstel om werknemers zelf te laten beslissen of ze op zondag willen werken?
- 1p 36 → Noem de regel en de tekst waarin je deze politieke stroming kunt herkennen.

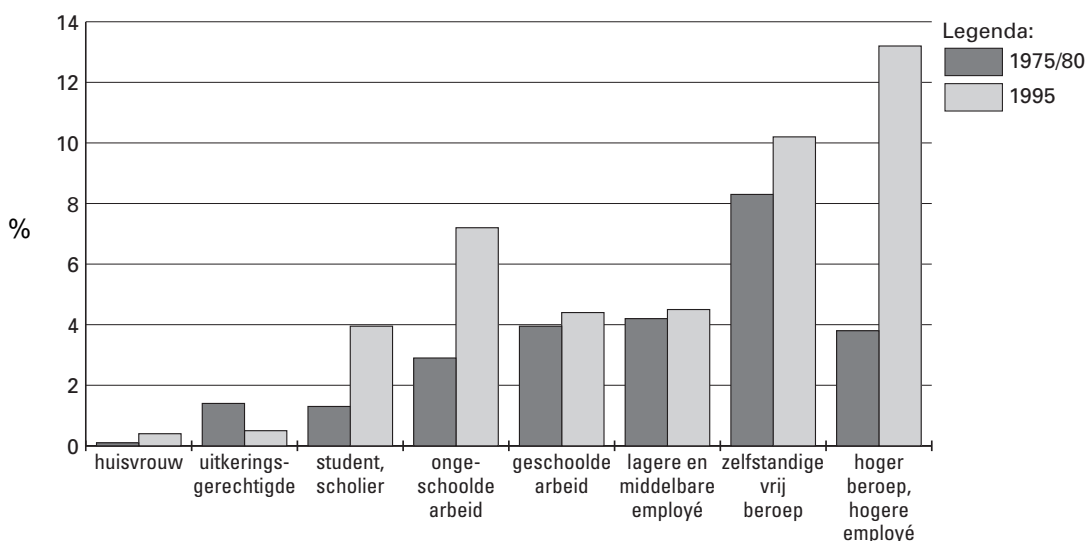
Zie teksten 24 tot en met 27.

- 2p 37 → Noem uit de teksten twee verschillende belangenorganisaties.
- 2p 38 → Welk belang heeft elk van deze belangenorganisaties bij het vraagstuk 'werken op zondag'?
- 3p 39 In de teksten kun je lezen dat werken op zondag niet alleen vroeger maar ook tegenwoordig een maatschappelijk vraagstuk is. Redenen waarom werken op zondag een maatschappelijk vraagstuk is, zijn:
- 1 Werken op zondag is voor veel mensen een probleem want het is in strijd met bepaalde waarden.
 - 2 Het gaat om een grote groep mensen die de aandacht van de publieke opinie en de overheid krijgen.
 - 3 Het probleem/vraagstuk kan door gemeenschappelijke actie (collectieve actie) of door de politiek worden opgelost/aangepakt.
- Geef voor elke reden een voorbeeld uit de teksten.
- Doe het zo:*
- Een voorbeeld van reden 1 staat in tekst ... want daarin staat
- Een voorbeeld van reden 2 staat in tekst ... want daarin staat
- Een voorbeeld van reden 3 staat in tekst ... want daarin staat
- 2p 40 → Bevat tekst 27 objectieve informatie? Licht je antwoord toe door uit te gaan van twee criteria waaraan objectieve informatie moet voldoen.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

grafiek 1

Zondagsarbeid (5 uur of meer) naar hoofdtaak en beroepsniveau, bevolking 15-64 jaar, 1975/80 en 1995 (in procenten)

naar: *Naar andere tijden? Tijdsbesteding en tijdsordening in Nederland, 1975-1995; rapport van Sociaal Cultureel Planbureau, Den Haag, december 1999*

- 2p ○ 41 Door het Sociaal Cultureel Planbureau is onderzoek gedaan naar werken op zondag. In grafiek 1 is weergegeven hoe hoog het percentage mensen is dat op zondag moet werken in de periode 1975-1980. In 1995 is opnieuw gemeten. Hieronder staan twee beweringen over de grafiek:
- 1 Hoe hoger het beroep, hoe meer iemand op zondag is gaan werken.
 - 2 Het percentage mensen dat op zondag werkt, is in 1995 gemiddeld niet veel hoger dan in de periode 1975-1980.
- Geef van elke bewering aan of deze juist is of onjuist.
- Doe het zo:*
Bewering 1 is ...
Bewering 2 is ...
- 2p ○ 42 Stelling: het is juist dat werknemers het wettelijke recht hebben om zelf te beslissen of ze wel of niet willen werken op zondag. Over deze stelling wordt verschillend gedacht.
- Wat is jouw mening over deze stelling?
Haal uit de teksten 23 tot en met 27 twee argumenten die je mening ondersteunen.